

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Mål nr
3300-22

meddelat i Stockholm den 19 juni 2023

KLAGANDE

AA

Ombud och offentligt biträde: Jur.kand. Philip Frederiksen
Areskans Juristbyrå AB
Hovås Bräckaväg 4
436 54 Hovås

MOTPARTER

1. Sociala myndighetsnämnden i Orust kommun

Ombud: Advokat Victoria Wennerlund
Wega Advokater AB
Mässansgata 10
412 51 Göteborg

2. BB

3. CC

Ställföreträdare och offentligt biträde för 2 och 3: Advokat Dan Eliasson
Kaiser Advokatbyrå KB
Box 1028
475 22 Öckerö

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 29 april 2022 i mål nr 439-22

SAKEN

Vård enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver förvaltningsrättens och kammarrättens avgöranden förutom de i domarna intagna besluten om sekretess och ersättning till offentliga biträden samt visar målet åter till förvaltningsrätten för ny handläggning av ansökan om att BB och CC ska beredas vård med stöd av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga.

Högsta förvaltningsdomstolen beslutar att BB och CC ska vara omedelbart omhändertagna med stöd av 2 och 6 §§ lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga i avvaktan på att förvaltningsrätten avgör frågan om beredande av vård eller till dess förvaltningsrätten beslutar något annat.

Högsta förvaltningsdomstolen fastställer vad kammarrätten beslutat om sekretess.

Högsta förvaltningsdomstolen bestämmer att ersättning ska betalas till Philip Frederiksen som offentligt biträde med 9 779 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

Högsta förvaltningsdomstolen bestämmer att ersättning ska betalas till Dan Eliasson som offentligt biträde med 17 528 kr (inklusive mervärdesskatt) för arbete.

BAKGRUND

1. Om det finns en påtaglig risk för att ett barns hälsa eller utveckling skadas på grund av fysisk eller psykisk misshandel eller något annat förhållande i hemmet och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med vårdnadshavarnas samtycke, ska barnet beredas vård med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

2. Det är socialnämnden som utreder om ett barn är i behov av vård med stöd av LVU. Beslut om vård meddelas sedan av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Domstolen ska se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver.
3. Ordföranden i Sociala myndighetsnämnden i Orust kommun beslutade i november 2021 att omedelbart omhänderta BB och CC efter att BB hade lämnat uppgifter om att hennes pappa, AA, skulle ha dödat deras mamma för ett antal år sedan när de bodde i Syrien.
4. Sociala myndighetsnämnden ansökte därefter hos Förvaltningsrätten i Göteborg om att BB och CC skulle beredas vård med stöd av LVU. Av ansökan framgår att BB hade berättat att hon och hennes bror – vilket AA förnekar – frekvent utsatts för våld och kränkningar av deras pappa och att hon sett sin pappa döda hennes mamma. De närmare detaljerna om vad hon berättat hade nämnden emellertid utelämnat. Skälet till detta var att dessa uppgifter enligt nämnden omfattades av förundersökningssekretess.
5. Förvaltningsrätten konstaterade att nämndens ansökan om vård i allt väsentligt baserades på vad BB och CC hade berättat samt att dessa uppgifter var svårvärderade då det saknades tydlighet och sammanhang till följd av att uppgifter i ansökan hade utelämnats på grund av sekretess. Med hänvisning till att uppgifterna hade lämnats till flera olika myndighetsföreträdare och till barnens ställföreträdare vid ett flertal tillfällen samt att dessa personer hade uppfattat uppgifterna som detaljerade, konsekventa och trovärdiga fann förvaltningsrätten att ansökan om vård skulle bifallas.
6. AA överklagade förvaltningsrättens avgörande till Kammarrätten i Göteborg som – efter att ha noterat att domstolen i likhet med förvaltningsrätten på grund av förundersökningssekretess inte hade tagit del av alla de uppgifter som BB hade lämnat – instämde i den bedömning som förvaltningsrätten hade gjort och avslog överklagandet.

YRKANDEN M.M.

7. AA överklagar kammarrättens avgörande och yrkar att ansökan om vård ska avslås.
8. *Sociala myndighetsnämnden i Orust kommun* anser att överklagandet ska avslås.
9. *BBs och CCs ställföreträdare och offentliga biträde* anser också att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET**Frågan i målet**

10. Frågan i målet är vad en domstol ska göra när socialnämnden i en ansökan om vård med stöd av LVU har utelämnat detaljer i ett barns berättelse om missförhållanden med hänvisning till sekretess.

Rättslig reglering m.m.*Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga*

11. Av 1 § andra stycket LVU framgår att den som är under 18 år ska beredas vård enligt lagen om någon av de situationer som anges i 2 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne. Vård ska enligt 2 § beslutas om det på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet finns en påtaglig risk för att den unges hälsa eller utveckling skadas.

12. Enligt 4 § första stycket ska beslut om vård med stöd av lagen meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden. Ansökan ska, enligt andra stycket, innehålla en redogörelse för bl.a. den unges förhållanden och de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård.

Förvaltningsprocesslagen

13. I 8 § första stycket förvaltningsprocesslagen (1971:291) anges att rätten ska se till att målet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. I andra stycket föreskrivs att rätten genom frågor och påpekanden ska verka för att parterna avhjälper otydligheter och ofullständigheter i sina framställningar.

Offentlighets- och sekretesslagen

14. I 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) regleras förundersökningssekretessen. Där anges att sekretess gäller för uppgift som hänför sig till förundersökning i brottmål om det kan antas att syftet med beslutade eller förutsedda åtgärder motverkas eller den framtida verksamheten skadas om uppgiften röjs.
15. Enligt 8 kap. 1 § får en uppgift för vilken sekretess gäller inte röjas för enskilda eller andra myndigheter, om inte annat anges i lagen eller i lag eller förordning som lagen hänvisar till. I 10 kap. 2 § föreskrivs att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

16. Eftersom ett beslut om vård med stöd av LVU är en mycket ingripande åtgärd ställs det höga krav på socialnämndens utredning och ansökan om vård (prop. 1989/90:28 s. 68 samt HFD 2011 not. 101, HFD 2014 ref. 46 och HFD 2017 ref. 42).
17. Ett barns berättelse om missförhållanden är av central betydelse vid en LVU-utredning och kan ensam ligga till grund för ett beslut om vård, om uppgifterna bedöms vara tillförlitliga. Vid värderingen av ett barns uppgifter bör beaktas bl.a. i vilket eller vilka sammanhang samt på vilket sätt uppgifterna har lämnats, om berättelsen är sammanhängande och konsekvent, om berättelsen är tydlig och detaljrik, om uppgifterna vidhållits samt barnets ålder och mognad och dess förståelse för innebörden och konsekvenserna av att uppgifterna lämnas (HFD 2014 ref. 46 och HFD 2017 ref. 42).
18. I nämndens ansökan om vård redovisas att BB har berättat att hon, hennes bror och deras mamma har utsatts för våld av AA. Nämndens ansökan om vård bygger huvudsakligen på BBs berättelse, men de närmare detaljerna om vad hon har berättat om missförhållanden framgår inte.
19. Även om delar av ett barns berättelse av sekretesskäl har undanhållits den domstol som ska pröva frågan om vård kan det vara så att de uppgifter som finns i ansökan är tillräckliga för att domstolen ska kunna göra en självständig värderingen av barnets uppgifter och om dessa kan läggas till grund för ett beslut om vård enligt LVU.
20. I det här fallet har emellertid förvaltningsrätten och kammarrätten förlitat sig på nämndens och ställföreträdarens bedömning att BBs uppgifter om missförhållanden är tillförlitliga. Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening är detta inte tillräckligt. Det måste krävas att domstolen självständigt ska kunna

värdera ett barns berättelse för att bedöma tillförlitligheten av uppgifterna och därmed också om förutsättningarna för vård är uppfyllda.

21. Frågan är då hur en domstol ska förfara i en situation som denna, dvs. när uppgifter i utredningen, som domstolen behöver för att kunna göra en självständig värdering av ett barns berättelse, inte har tagits med i den ansökan om vård som har lämnats till domstolen.
22. Enligt 8 § förvaltningsprocesslagen har domstolarna ett utredningsansvar och ska bl.a. verka för att parterna avhjälpes ofullständigheter i sina framställningar. Hur långt domstolens ansvar för utredningen i ett mål sträcker sig varierar mellan olika måltyper och är också beroende av partsförhållandena och omständigheterna i det enskilda fallet (se t.ex. prop. 1971:30 del 2 s. 529 f., prop. 2012/13:45 s. 113 f. samt RÅ 2006 ref. 46 och RÅ 2009 ref. 69).
23. I mål som avser en ansökan om vård med stöd av LVU har socialnämnden i egenskap av sökande en långtgående utredningsskyldighet och de enskilda parterna företräds av offentliga biträden. Detta talar för att domstolens utredningsansvar i sådana mål är begränsat. Samtidigt är det fråga om tillämpning av en lagstiftning som syftar till att ge skydd för utsatta barn och unga. Om det kommer fram att det finns uppgifter i socialnämndens utredning om påstådda missförhållanden som har lagts till grund för ansökan om vård och som domstolen inte har fått ta del av ingår det därför i domstolens utredningsansvar att begära att uppgifterna ges in till domstolen.
24. Eftersom väsentliga uppgifter för att kunna värdera BBs berättelse saknades i målet borde domstolarna således ha begärt att nämnden gav in de uppgifter från hennes berättelse om missförhållanden som hade utelämnats.
25. Sociala myndighetsnämnden har med hänvisning till förundersökningssekretess ansett sig förhindrad att i ansökan redogöra för vissa av dessa uppgifter. Även om uppgifterna i BBs berättelse skulle kunna omfattas av förundersök-

ningssekretess behöver det dock inte hindra att uppgifterna lämnas till en domstol som ska pröva frågan om vård enligt LVU. Den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen föreskriver nämligen att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet.

26. När en socialnämnd fullgör sin skyldighet att, när det behövs, ansöka om vård enligt LVU måste socialnämnden enligt 4 § ange de omständigheter som utgör grund för vårdbehovet. Det innebär att det kan vara nödvändigt att uppgifter för vilka sekretess gäller lämnas till domstolen för att nämnden ska kunna fullgöra sin verksamhet. Den sekretess som kan gälla för uppgifter hos socialnämnden hindrar således inte att uppgifterna med stöd av 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen lämnas till förvaltningsrätten i samband med en ansökan om vård.
27. Om uppgifterna omfattas av förundersökningssekretess enligt 18 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen kommer den sekretessen för övrigt att gälla även hos domstolen. Sekretessen kan dock påverkas av kommuniserings- skyldigheten och rätten till partsinsyn.
28. Sammanfattningsvis finner Högsta förvaltningsdomstolen att eftersom uppgifter i BBs berättelse om våld och kränkningar har utlämnats i nämndens ansökan om vård har förvaltningsrätten och kammarrätten inte haft möjlighet att göra en självständig bedömning av tillförlitligheten av BBs berättelse och därmed även av de omständigheter som utgjort den huvudsakliga grunden för ansökan om vård. Domstolarna borde därför ha begärt att nämnden gav in de utlämnade uppgifterna. Det förhållandet att förundersökningssekretess har ansetts gälla för uppgifterna har inte inneburit att nämnden har varit förhindrad att ge in dem dit.

29. Sociala myndighetsnämnden har i Högsta förvaltningsdomstolen lämnat in vissa ytterligare uppgifter när det gäller BBs berättelse. Faktum kvarstår dock att målet inte har utretts av förvaltningsrätten eller kammarrätten så som dess beskaffenhet kräver. Till följd härav och av instansordningsskäl bör förvaltningsrättens och kammarrättens avgöranden upphävas såvitt avser frågan om vård och målet visas åter till förvaltningsrätten för förnyad handläggning.
30. Högsta förvaltningsdomstolen bedömer att förhållandena fortsatt är sådana att BB och CC bör vara omedelbart omhändertagna till dess förvaltningsrätten har avgjort frågan om vård eller beslutat något annat.

I avgörandet har deltagit justitieråden Helena Jäderblom, Kristina Ståhl, Per Classon, Ulrik von Essen och Mats Anderson.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Anna Ekman.